

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

2018

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 10 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1****1.1 Meervoudige keuse**

- 1.1.1 C ✓✓
- 1.1.2 D ✓✓
- 1.1.3 B ✓✓
- 1.1.4 C ✓✓
- 1.1.5 A ✓✓
- 1.1.6 B ✓✓
- 1.1.7 D ✓✓
- 1.1.8 D ✓✓
- 1.1.9 B ✓✓
- 1.1.10 C ✓✓

(10 x 2) (20)

1.2 Pasitens

- 1.2.1 G ✓✓
- 1.2.2 D ✓✓
- 1.2.3 L ✓✓
- 1.2.4 K ✓✓
- 1.2.5 C ✓✓
- 1.2.6 J ✓✓
- 1.2.7 A ✓✓
- 1.2.8 E ✓✓
- 1.2.9 B ✓✓
- 1.2.10 F ✓✓

(10 x 2) (20)

1.3 Onderstreepte woorde

- 1.3.1 Gronddata ✓
- 1.3.2 GPS ✓
- 1.3.3 Swak punte ✓
- 1.3.4 Administratiewe ✓
- 1.3.5 Beplanning ✓
- 1.3.6 Gedeeltelike ✓
- 1.3.7 Plaasvoorman ✓
- 1.3.8 Meganisasie ✓
- 1.3.9 Groei ✓
- 1.3.10 Bedryfsbate/huidige bate ✓

(10 x 1) (10)

TOTAAL AFDELING A: 50

AFDELING B**VRAAG 2: FISIËSE EN FINANSIËLE BEPLANNING****2.1 Meganisasie****2.1.1 VIER faktore vir inbring van masjinerie**

- Koste van toerusting ✓
- Effektiwiteit van toerusting ✓
- Gehalte van die toerusting ✓
- Tyd besparend ✓
- Onderhoudskostes ✓
- Sosiale faktore (Enige 4) (4)

2.1.2 VIER redes vir voorkeur van masjinerie

- Maak toesighouding makliker ✓
- Verhoog arbeid se effektiwiteit ✓
- Elimineer moeg word ✓
- Verminder die gebruik van hande-arbeid/verminder die aantal werkers ✓
- Goedkoper oor die langer tydperk ✓
- Kan groter areas in korter tye bewerk ✓
- Vinniger om taak/werk te voltooi ✓
- Meestal nie afhanklik van weersomstandighede nie ✓ (Enige 4) (4)

2.2 Afleiding tussen korrigeringsmetode en grondeienskap

KORRIGERINGSMETODE	GRONDEIENSKAP
Breking van ondeurdringbare laag	Grond diepte ✓
Aanplant vanplantstroke	Grondhelling ✓
Oopmaak van waterweë	Grond dreinerings ✓
Gips toediening	Grond reaksie/grond pH ✓

(4)

2.3 DRIE faktore wat grond gebruik vir beweiding deur vee beïnvloed

- Smaaklikheid van die veld ✓
- Topografie ✓
- Tipe plantegroei ✓
- Vermoë van grond om te erodeer ✓
- Produksie status van die grond ✓
- Besikbaarheid van waterbronne ✓ (Enige 3) (3)

2.4 Tipe kapitaal en finansierings tydperk**2.4.1 Maandrekening by veearts**

- Bedryfs-/werkende/vlottende kapitaal ✓
- Kort termyn krediet ✓ (2)

2.4.2 Produksielening

- Bedryfs-/werkende/vlottende kapitaal ✓
- Kort termyn krediet ✓ (2)

2.4.3 Verband vir grond

- Vaste kapitaal ✓
- Langtermyn krediet ✓ (2)

- 2.4.4 **Gereedskap**
- Beweeglike kapitaal/losgoed kapitaal ✓
  - Mediumtermyn krediet ✓
- (2)
- 2.5 **Begroting**
- 2.5.1 **TWEE belangrike elemente van 'n plaas begroting**
- Verwagte/benaderde/ moontlike inkomste ✓
  - Verwagte/benaderde/ moontlike koste ✓
  - Verspreiding van fondse oor die periode van die begroting ✓ (Enige 2)
- (2)
- 2.5.2 **Begroting van boerdery afdeling van jou keuse**
- (a) Opskrif:
- Tipe begroting vir afdeling (bv. Gewas of dier) ✓
  - Dui tydperk (periode) aan ✓
- (2)
- (b) Inhoud:
- Elk gelyste item en aantal ✓ x 4
  - Eenheidprys en totale prys ✓ x 4
- (4)
(4)
- 2.6 **Grondanalise**
- 2.6.1 **TWEE metodes om veldwaterkapasiteit te verhoog**
- Dien organiese materiaal/kompos/plantreste/organiese kunsmis toe op grond ✓
  - Minimum bewerking/geen bewerking ✓
  - Grondbedekking ✓ (Enige 2)
- (2)
- 2.6.2 **VIER maniere om grondreaksie te verbeter**
- Toedien van dolomietiese landboukalk ✓
  - Bevat Kalsium ✓
  - Verhoog die magnesium vlakke van die grond ✓
  - Verhoog pH na 7 ✓
- (4)
- 2.7 **Bespreking negatiewe invloed van oormaat onkruidodder**
- Veroorsaak omgewings besoedeling ✓
    - Oormatige onkruidodder word afgespoel met besproeiingswater, reën en ondergrondse water beweging na riviere en ondergrondse water ✓
  - Dring die voedselketting binne ✓
    - Middels word geabsorbeer deur plante en mense en diere se gesondheid kan beïnvloed word indien dit geëet word kort na toediening ✓
  - Dood mikro-organismes / voordelige organismes ✓
    - Baie grondmikrobes word gedood deur oortollige onkruidodders wat 'n invloed het op die grond se gesondheid en kan lei tot grond degradasie ✓
- (6)
- 2.8 **Boerderypraktyk vir opeenvolgende aanplant van dieselfde gewas**
- Monokultuur ✓
  - Put voedingstowwe uit – dieselfde gewas gebruik aanmekaar dieselfde voedingstowwe ✓
  - Insekte kan weerstand opbou teen plaagbeheer middels ✓
- (3)

[50]

**VRAAG 3: ENTREPRENEURSKAP, REKORDBOUDING, BEMARKING,
BESIGHEIDSBEPANNING EN GEORGANISEERDE
LANDBOU****3.1 Brondokument**

- 3.1.1 Faktuur ✓ (1)
- 3.1.2 Deposito strokie ✓ (1)
- 3.1.3 Kwitansie (1)
- 3.1.4 Kontantstrokie/ Kasregister strokie ✓ (1)

3.2 Arbeidsrekords**3.2.1 Diensvoorwaardes****(a) Werksure per week**

- Stipuleer die normale werksure vir 'n werker ✓
- In 'n 5 dae (40 ure) of 6 dae (45 ure) per week ✓
- Stipuleer die maksimum ure oortyd per week ✓ (Enige 2) (2)

(b) Oortyd

- Beperkinge vir oortyd vir 'n 5 dae of 6 dae week ✓
- Betaling van oortyd op normale dae is 1,5 keer die daaglikse loon ✓
- Betalings op Sondag is dubbeld/2 keer die daaglikse loon ✓ (Enige 2) (2)

3.2.2 Daaglikse rekords vir arbeid

- Begintyd ✓
- Vertrektyd/ Loop tyd ✓
- Afwesigheid en verlof ✓
- Rede vir afwesigheid ✓
- Werk gedoen/ produktiwiteit ✓
- Enige arbeid verwante probleme met arbeider ✓
- Enige beserings aan diens op enige tydstep of dag ✓ (Enige 6) (6)

3.3 Beskrywing van landboubesigheidsplan

- 'n Dokument vir 'n sekere landbou besigheid of plaas ✓
- Dui basiese inligting aan rakende produksie ✓
- En gevolglik die finansiële aspekte ✓
- As deel van 'n ekonomiese lewensvatbare eenheid/plaas ✓

OF

- Wat wil jy doen ✓
- Hoe gaan jy dit doen ✓
- Wat gaan jy gebruik om dit te doen ✓
- Wanneer jy dit wil doen ✓
- Waar jy dit wil doen ✓ (4)

3.4 Bronne van inligting vir marknavorsing (’n Bron kan slegs EEN KEER gebruik word)

3.4.1 Bronne van primêre navorsing

- Onderhoude ✓
- Vraelyste ✓
- Waarneming van kompeteerdere in mark ✓
- Produsente organisasies ✓ (4)

3.4.2 Bronne van sekondêre navorsing

- Tydskrifte ✓
- Koerante ✓ (2)

3.5 Balansstaat

3.5.1 Doel van ’n Balansstaat

- Om die finansiële status/likiditeit/lewensvatbaarheid van landbou besigheid te bepaal ✓
- Teen ’n spesifieke datum/tyd ✓ (2)

3.5.2 Berekening van Netto waarde Formule

- Netto waarde = totale bates – totale laste ✓
= R930 000 ✓ – R670 000 ✓
= R260 000 ✓ (4)

3.5.3 Lewensvatbaarheid en betekenis

- Die besigheid is lewensvatbaar ✓
- EN**
- Die bates is meer as die laste ✓
  - Dit het ’n positiewe netto waarde ✓ (Enige 1) (2)

3.6 Inkomste en uitgawe

3.6.1 Inkomste en uitgawe rekening

UITGAWE			INKOMSTE		
DATUM	ITEM	BEDRAG(R)	DATUM	ITEM	BEDRAG(R)
14/6	Saad	680,00✓	14/10	Verkoop produkte	23 600,00✓
22/6	Kunsmis	2 280,00✓	21/10	Verkoop produkte	1 050,00✓
1/7	Plaag-beheermiddel	1 200,00✓			
22/10	Transport	720,00✓			
28/10	Arbeid	16 000,00✓			
	TOTAAL	20 880,00✓		TOTAAL	24 650,00✓

Rubriek

6 korrekte inskrywings ✓ (6)

Inkomste totaal reg opgetel ✓(1) CA

Uitgawe totaal korrek opgetel ✓(1) CA (8)

- 3.6.2 **Wins of verlies** (CA vanaf VRAAG 3.6.1)
(Indien VRAAG 3.6.1 nie beantwoord is nie – geen punte)
- Die boer het 'n wins gemaak ✓
  - Wins/verlies = Inkomste – Uitgawe
= R 24 650,00 – R20 880,000 ✓
= R 3 770,00✓ (3)
- 3.7 **Verskil tussen kontantvloeistaat en inkomste staat**
- 3.7.1 **Kontantvloeistaat**
- Dui die beweging van fondse aan in (inkomste en uitgawe) die besigheid-rekening vir 'n spesifieke tydperk ✓
  - Vergelyk waardes met die begroting vir daardie maand ✓ (2)
- 3.7.2 **Inkomstestaat**
- Is 'n rekord vir finansiële transaksies ✓
  - Dui wins of verlies van besigheid/plaas aan vir die spesifieke tydperk ✓
  - Bepaal die kredietwaardigheid van die boerdery besigheid ✓
  - Bepaal die inkomste bronne van boerdery en uitgawes aangegaan ✓
  - Dui die hoeveelheid geld aan wat op sekere items gespandeer is ✓
(Enige 3) (3)
- 3.8 **Klimaatrekords in die besluitnemings proses**
- Bepaal die boerdery afdelings ✓
  - Bepaal regstellende aksies ✓
  - Wanneer om te plant ✓
  - Watter aanpassings geskik sal wees ✓
(Enige 2) (2)
- [50]**

VRAAG 4: OES, VERWERKING, BESTUUR EN AGRITOERISME**4.1 Opberging****4.1.1 Invloed van vog en hoë temperature op gestoorde plant produkte**

- Sommige van die produkte mag begin om te ontkiem ✓
- Versnel verrotting in produkte ✓
- Muf kan voorkom ✓
- Teelplek vir na-oes peste word geskep ✓
- Agteruitgang van kwaliteit/raklewe/voedingswaarde ✓ (Enige 4) (4)

4.1.2 Metodes om skade te beperk op gestoorde plant produkte

- Beroking ✓
- Verhoog ventilasie met waaiers of blasers ✓
- Stoor produkte op die korrekte manier soos vir produk voorgeskryf ✓
- Verpak produk voor opberging ✓
- Voorkom nattigheid ✓
- Neem doelbewuste aksies teen knaagdiere ✓ (Enige 3) (3)

4.2 Identifiseer korrekte preserverings metode

4.2.1 Blansjering ✓ (1)

4.2.2 Sterilisering ✓ (1)

4.2.3 Bestraling/Radiasie ✓ (1)

4.2.4 Pasteurisasie ✓ (1)

4.2.5 Filtrering ✓ (1)

4.3 Wetlike vereistes vir mense wat by prosesseringsaanleg werk

- Dra beskermde klere ✓
- Voorsien 'n noodhulp kis ✓
- Lei personeel op rakende veiligheidsreëls van toepassing in die aanleg ✓
- Lei personeel op vir die korrekte hantering/gebruik van gereedskap ✓
- Toets gereeld vir gesondheid en siektes wat deur voedsel oorgedra kan word ✓
- Aanhoudende toepassing van veiligheids praktyke ✓
- Pas goeie higiëniese praktyke toe ✓ (Enige 5) (5)

4.4 Vereistes vir geskikte verpakkingsmateriaal vir bederfbare voedsel

- Skoon ✓
- Sterk ✓
- Moet maklik kan seël ✓
- Nie-giftig ✓
- Deurskynend ✓
- Weerstand teen meganiese en temperatuur beskadiging ✓ (Enige 5) (5)

4.5 Bespreek VIER motiverings tegnieke

- Maak hulle aandeelhouers in die boerdery besigheid ✓
  - Hulle sal deel van die besigheid voel ✓
- Skep gesamentlike ondernemings saam met werkers ✓
  - Bespreek werk aspekte wat veranderinge aanspreek op werkersvlak
- Betrek hulle in die ekonomiese beplanning van boerdery aktiwiteite ✓
  - Indien die ekonomie van die bedryf verstaan word, kan verliese beperk word ✓
- Betrek hulle in die fisiese beplanning van die boerdery aktiwiteite ✓
  - Werkers voel hulle word benodig en kan insette gee in beplanning ✓
- Delegeer sommige verantwoordelikhede/Moedig gedeelde toesig aan
  - Goeie werk sal betaal in die toekoms/ werker voel die voordeel in die werksplek ✓ (Enige 4 + korrekte beskrywing) (8)

4.6 Bemerkingskanaal

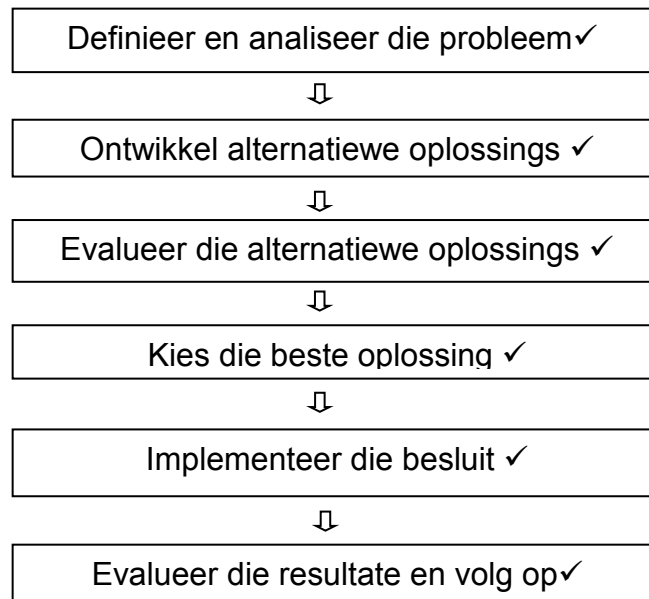
(Elke kanaal kan SLEGS EEN KEER gebruik word)

INFORMELE BEMARKING	FORMELE BEMARKING
<ul style="list-style-type: none"> • Plaasstalletjies ✓ • Spaza winkels ✓ • Straat verkopers ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoermarkte ✓ • Koöperasies ✓ • Varsprodukte mark ✓

(6)

4.7 Redes vir gebruik van twee verskillende plekke om produkte te bemark

- Verhoog verkoop volume deur twee plekke te gebruik/ skep 'n groter mark aandeel ✓
- Laer pryse by een mark kan teengewerk word deur hoër pryse by 'n ander mark ✓
- As een mark se verkope laer is kan die ander mark se verkope hoër wees ✓
- Makliker toegang vir kopers by sekere markte kan lei tot hoër verkope ✓
- Sosio-ekonomiese omgewing kan verskil wat lei tot verskillende pryse ✓
- Inkomste/wins kan gemanipuleer word deur te hoeveelhede te besluit wat na elke mark gestuur word ✓ (Enige 4) (4)

4.8 **Vloeiagram – SES besluitnemingstappe in volgorde****Rubriek**

- Elkeen op sy regte plek ✓
- Een punt vir die korrekte voorstelling van 'n vloeiagram ✓
- As een uit orde is penaliseer en gaan aan met merk van res

(7)

4.9 **Tipe Landboutoerisme**

- Produkroetes ✓
- Wildplase en besoeke / plaas besoeke/
- Plaasverblyf ✓
- Eko-toerisme ✓
- Avontuur aktiwiteite ✓
- Opvoedings aktiwiteite ✓
- Ontspannings aktiwiteite ✓
- Plaas aktiwiteite ✓

(Enige 3)

(3)
[50]

TOTAAL AFDELING B: 150
GROOT TOTAAL: 200